

Visa atnaujinti ir visa išverti Kristuje (Dievo Tarnaitė Adelė Dirsytė)

Kun. Nerijus Pipiras ir kun. Andrius Končius

Biografijos eskizai

Adelė Dirsytė gimė 1909 m. balandžio 15 d. Kėdainių apskrityje, Šėtos parapijoje, Promislavo vienkiemyje, ūkininkų Agotos Ragaišytės ir Antano Dirsės šeimoje. Tėvas nusipirko 30 ha ūkį. Jame dirbo visi šeši vaikai, iš kurių Adelė buvo jauniausia. Tačiau net tris vaikus šeima leido į mokslus. Pradžioje Adelė mokėsi Šėtos progimnazijoje. Vėliau Dirsytė mokėsi Kėdainių gimnazijoje. Čia ją mokė žinomas matematikas Kėdainių gimnazijos direktorius G. Seliava, jau garsėjantis poezija ir apsakymais rašytojas Juozas Paukštelis, mokytojai J. Bliūmas, A. Karazytė, B. Valasčiūtė, K. Vaškevičius ir kt. 1928 metais įstoja į Lietuvos Universiteto Teologijos – filosofijos fakultetą. Pasirenka germanistikos studijas. Čia jai dėstė žymūs to meto šviesuoliai: Maironis, Pr. Dovydaitis, P. Penkauskas, vysk. M. Reinys. Pažymėtina tai, kad A. Dirsytė, dar besimokydama Kėdainių gimnazijoje, dalyvavo ateitininkų veikloje. Todėl ir universitete ji aktyviai įsijungė į ką tik sukurtos ateitininkų kuopos “Birutė” veiklą.

Tačiau dėl sunkių gyvenimo sąlygų – staiga mirė tėvas ir pritrūko mokslui reikalingų pinigų - 1932 metais Adelei universitetą teko palikti. Bet ji ir toliau aktyviai dalyvavo krikščioniškų organizacijų veikloje: dalyvavo Carito, Katalikių moterų organizacijos, ateitininkų veikloje. 1935 metais ji įsidarbino Lietuvių katalikių moterų draugijoje, o nuo 1937 metų pabaigos tapo tos draugijos reikalų vedėja. Uoliai vykdydama tas pareigas, ji tapo viena pagrindinių tos sąjungos veikėjų iki 1940 metų, kai okupuotoje Lietuvoje buvo sustabdyta šios katalikiškos organizacijos veikla. Ypač nuo 1938 metų pradžios jai atsivėrė platus darbo laukas: ji steigė naujus draugijos skyrius, organizavo kursus moterims, tiems kursams vadovavo, skaitė paskaitas. Vienas iš didžiausių jos darbų - 20 paskaitų kursas Kražių rajone 1938 metais. Adelė rašė straipsnius, kuriuose nagrinėjo moters – motinos vaidmenį šeimoje, gynė žmogiškojo orumo sampratą. Rašė ne tik mokslinius straipsnius, bet ir literatūrinius kūrinius. Skaitė paskaitas, rengė ir aktyviai dalyvavo įvairiuose kursuose bei renginiuose. Galima sakyti, išvažinėjo visa Lietuvą. 1940 metais gavo universiteto baigimo diplomą. Ką tik gavusi universiteto baigimo diplomą, A. Dirsytė įsidarbina vokiečių kalbos mokytoja mergaičių gimnazijoje Vilniuje, o vokiečių okupacijos metu (1941—1944) — antroje valstybinėje vidurinėje amatų mokykloje, kur mokėsi berniukai ir mergaitės. Nuo 1944 metų dirba Salomėjos Nėries vidurinėje mokykloje ir suaugusiųjų Liaudies universitete.

Dera pastebėti, kad Vilnius, nepaisant karo meto ir okupacijos, tuomet buvo ir iškilių asmenybių susitikimo vieta. Čia 1939 metais dirbti atvyko kunigas Alfonsas Lipniūnas, kuriam šiuo metu Panevėžio vyskupijoje taip pat pradėta beatifikacijos byla. Kunigas Alfonsas Lipniūnas, daug metų ėjęs Panevėžio vyskupijos, o kartu, galima sakyti, ir visos Lietuvos, jaunimo kapeliono pareigas, greit rado bendrą kalbą su Vilniaus jaunuomene, studentija. Daugelį žavėjo jo pamokslai Vilniaus šv. Jonų bažnyčioje. Čia

jis organizavo ir vargingųjų šalpą. Universitete atkūrė ateitininkų veiklą. Tiesa, susirinkimai vykdavo jo paties bute mažomis grupelėmis. Jų metu kunigas stengėsi jaunuomenei perteikti ateitininkijos dvasią, skolindamas knygas, mokydamas diskusijose ieškoti tiesos. Visai natūralu, kad į šią veiklą įsitraukė ir Adelė Dirsytė. 1943 metais vokiečiams suėmus kunigą Alfonsą Lipniūną, arkivyskupas Mečislovas Reinys, pats buvęs prie ateitininkijos lopšio, norėjo, kad nenutrūktų organizacijos veikla. Todėl jau 1944 metais jos vadovu paskiriamas tuometinis kunigų seminarijos dėstytojas kun. Bernardas Baliukas (Baliukonis). Buvo sudaryta Vilniaus miesto ateitininkų vadovybė, kurioje mokytoja Adelė Dirsytė prisiėmė pareigas globoti gimnazijų ateitininkus. Ji rūpinosi jais kiek galėdama, ypač savo gimnazijoje. Mokytojos Adelės Dirsytės veikla nepatiko Sovietų Sąjungos okupacinei valdžiai, todėl 1946 metų kovo 6 dieną suimama ir teisiama už "tėvynės išdavimą ir antikomunistinę veiklą", kaip ir daugelis kitų iškilų Lietuvos veikėjų. Nors Tėvynė, ko gero, skleidžiant krikščioniškas vertybes ir žmogiškąjį orumą, negali būti išduota... Tardytojai, tardę A. Dirsytę, įvairiais būdais stengėsi išgauti "patogią tiesą". Galima būtų pacituoti vieną protokolų, kuriame užrašyti tokie žodžiai: "Taip, aš dalyvavau fašistinės ateitininkų organizacijos veikloje". Tačiau tai nėra Dirsytės žodžiai.

Viltis tamsoje

Tremtyje, toli nuo Lietuvos, ryškiausiai sužibo Adelės šventumo šviesa. Ji nuteisiama 10 metų. Ta kelionė į tremtį apvainikuoja visa Adelės tikėjimo ir gyvenimo kelionę. A. Dirsytei teko patirti kančią tolimoje Užpoliarėje, Taišete, Kolymoje... Net ir čia, rodos, pačiomis nedėkingiausiomis sąlygomis, ji tęsia savo, kaip mokytojos, misiją. Viena iš kartu tremtų mergaičių, dabar jau senyvo amžiaus, yra užrašiusi tokius žodžius: "Mes buvom nusiminusios. Palikom Lietuvą. Mūsų laukia nežinia. Mes nežinome, ar kada begrįšime. O traukinys vis dunda... Mes tolstam nuo gimtosios žemės, nuo gimtųjų namų. kažkas sušunka: "Jau Rusija". Pasidaro taip baisu. Nes pravirkstam. Tuomet Dirsytė mums pradeda pasakoti apie tautos didvyrius, jų drąsą, kančias, pasiaukojimą, skatina mus prisiminti istoriją, pasakoja mums apie mūsų rašytojus, poetus, ragina čia pat, važiuojant, pasimokyti eilėraščių. Ji daug jų mokėjo. Ir mes, monotoniškai dundant traukiniui, kartojam eiles apie tėvynę, ilgesį, meilę. Kartojom, kartojom. Ir – stebuklas! Kur baimė dingo? O prieš akis – mūsų sodas, besileidžianti saulė, mano mėgstamiausias serbentų krūmas. Mokytoja žinojo, kaip mus išblaškyti, nuvyti baimę, kaip nušluostyti ašaras."

Adelė visuomet matydavo artimą, kuris kenčia, kuriam reikia padėti. Ji visuomet surasdavo būdą, kaip pasiekti žmogų. Liudytojos pasakoja, kad Adelės žodžiai eidavo tiesiai į širdį, jas atgaivindavo, sustiprindavo. Jos tiesiog glausdavosi prie Adelės, nes nuo jos sklido neapsakoma šviesa. Adelė, kaip minėta, bendravo ir su kunigu Alfonsu Lipniūnu, Dievo tarnu, kuris ypatingai mylėjo Eucharistiją. tikriausiai iš jo ji ir perėmė tą meilę Eucharistijai. Be galo išraiškingi vienos liudytojos žodžiai: "Buvo Kolymos pūga, verpetais sukdamą sniego sūkurius. Mus, einančias į darbą, surikiuodavo po penkias ir skaičiuodavo. Skaičiuodavo tuos penketus be galo. Kai trūksta, ar vienu per daug – vėl iš naujo. Šaukia pavarde. Mes turime pasakyti numerį, prisiūtą prie nugaros ar skverno. Nuo šalčio kalena dantys. Nejučia nei rankų, nei kojų. O jei kuri išdrįsdavo pusbalsiu atsidusti, reikėdavo sėst ar gult, nesvarbu į sniegą ar į purvyną. Viską turėdavom nuleisti tylomis. "Mergaitės", - sakydavo mūsų geroji mokytoja, -

“Dabar – jų valia. Turime klausyti. O jei atodūsis veržiasi iš širdies – kalbėkit su Dievuliu mintimis. Niekas nežinos, o Jis – išgirs”. Ir išmokė ji mus maldelių, kurias kalbėdavom eidamos į darbą ir grįždamos į zoną, tuometinius savo namus. Ji išmokė, kaip priėti dvasinės išpažinties ir dvasiškai priimti Švenčiausiąjį Sakramentą”. Labai svarbus akcentas kalbant apie A. Dirsytę yra tai, jog ji buvo maldos ir vilties mokytoja artimui sunkiausiais momentais.

“Marija, gelbėk mus”

Tikriausiai visai neatsitiktinai toli nuo Lietuvos, 1953 metų vasario 16–ąją dienos šviesą išvydo maldų rinkinėlis “Marija, gelbėk mus”. Ši knygelė buvo kaip mažas Dovydo akmenėlis prieš milžiną Galijotą. Vien tas pavadinimas “Marija, gelbėk mus” simbolizuoja begalinę viltį, kad per galingą Marijos užtarimą mes galim gauti viską – stiprybės, vilties. Galų gale, Marija toji, kuri gali iš Viešpaties išprašyti net Laisvę. Ši knygelė spinduliuoja paprasčiausiu nuoširdumu. Joje išlaikoma Valandų liturgijos struktūra. Čia juk galima rasti ryto, vakaro maldas, maldas prieš darbą ir po jo, švenčių maldas, Mišių apmąstymus. Ten surašytos visos maldos, kurias kas nors atsiminė. Net litanijos. Pats knygelės “išleidimas” vyko slaptai. Jei kas iš prižiūrėtojų būtų sužinoję, visas, kurios tik prisidėjo prie šios knygelės, būtų nubaudę. Dabar ši knygelė paplitusi po visa pasaulį šimtatūkstantiniu egzempliorių tiražu. Išversta į daugybę pasaulio kalbų. 1959 metais ši knygelė buvo lietuvių vienuolių išspausdinta Putname. Iki 1963 metų knyga buvo pasirodžiusi anglų kalba (60000 egzempliorių tiražu), vokiečių (45000 egzempliorių tiražu), olandų (450000 egzempliorių tiražu), italų (10000 egzempliorių tiražu), ispanų, portugalų, prancūzų, lenkų, kinų kalbomis. Jau 1963 metais – praėjus dešimčiai metų po sudarymo – knyga buvo paplitusi po visą pasaulį. To, ko gero, nė viena lietuviška knyga nėra sulaukusi. Tačiau apie tai, ko gero, nelabai kas ir žino. Gal net ir patys skaitytojai nelabai žinojo, kad tai yra lietuviška knyga. Bet tai yra dvasią stiprinantis žodis, kuris sklido iš lagerių. Iš jo ir šiandien žmonės meldžiasi, ieškodami atramos, meilės tėvynei, pasiaukojimo...

Pati Adelė savo kančias, savo aukas aukodavo už Lietuvą. Galima būtų pacituoti dar vieną liudytoją. Ji rašo, jog dažnai Adelę kviesdavo tardyti, dažnai jai tekdavo pabuvoti ir karceryje, kur ją tiesiog daužydavo budelis tiek, kiek norėdavo. Ji niekam nesiskųsdavo, nesakydavo, kad ją taip kankina. Nuėjusios į pirtį kartu kalinčiosios matydavo vis naujas dėmes ant Adelės kūno. Dirsytė visas savo kančias aukodavo Dievo Motinai Marijai už Lietuvą.

Kankinystės vainikas

Viena liudytojų, Kazimiera Dambrauskienė, pasakoja: “Akyse stovi vienas vaizdas. Mes prie tiesiamo kelio. Gale geležinkelio. Dirsytė stovi prie akmenų krūvos. O iš po skarelės nutekėjusios kraujo srovelės. Tačiau akyse – lengva šypsenėlė. Į Magadaną atplaukėm rudenį, spalio mėnesį. Gyvenom palapinėje. Atsimenu, Dirsytė vieną rytą niekaip negalėjo atplėšti plaukų, prišalusių prie palapinės. Tuo metu į darbąėjom tik norinčios. Pagalvojau, kad Dirsytei būtų geriau truputį pajudėti, padirbėti. Tačiau ji liko palapinėje. Netrukus buvo ruošiamas etapas. Mus išvežė nuo Magadano. Būdavo, gaudavau laiškelių iš mylimos mokytojos. Paskutinį gavau, kai buvo gavėnia. Klausė,

koks momentas iš Kristaus kančios man daro didžiausią įspūdį?“. Adelė, kai tik galėdavo, bendraudavo su visomis ten esančiomis. Kai negalėdavo bendrauti gyvu žodžiu, bendraudavo laiškeliais. Kviesdavo kartu mąstyti. Žmogus gali daug daryti, veikti, bet labai svarbu yra ir žmogaus mintis, jo vidinis pasaulis, į kurį Adelė visada kreipdavo dėmesį. Ji užvesdavo “ant tokios paguodos”, kuri nustebina. Pavyzdžiui, Adelė drauge kenčiančių rate iškelia klausimą, kas yra geriau: laisvė ar laisvės ieškojimas? Jos, visos susirinkę, duoda atsakymą: “Mes nusprendėme, kad geriau – laisvės ieškojimas, taigi, mūsų dalia – rinktinė”. Liudytoja sako gerai prisimenantį tą dvasios pakilimą. Ši mintis apie laisvės ieškojimą šildė dar ilgai. Įdomu: “Neturiu laisvės, bet laisvės ieškojimas – geriau...”

Adelė drauge kalinčioms moterims, kurioms per tą laiką gal ir piktumas kildavo, pergyvenimai, didžiulis stresas, pyktis ant prižiūrėtojų, kurie niekindavo, tyčiodavosi, žemindavo, nuolat primindavo: “Keršto kelias – ne mūsų kelias. Mes galime tik atleisti”.

1954–1955 m. žiemą ji buvo kažkur išvežta, kankinta, mušama, patyrė daugybinius sužalojimus. Buvo gražinta pašlijusia sveikata ir psichika. Tada vėl išvežta. Oficialiame dokumente užrašyta, kad ji mirė Chabarovske 1955 m. rugsėjo 26 d. Adelės Dirsytės palaidojimo vieta nežinoma.

Reikšmė Bažnyčiai

Adelės Dirsytės gyvenime galima įžvelgti, kuo jos pavyzdys ir užtarimas reikšmingas:

- Jos veikla studijų metais. Jos pasišventimas teologijos studijoms ir jų metu siekis savo gyvenimu liudyti Evangeliją jungiantis į Katalikių moterų bendrijos veiklą, taip pat dalyvaujant jaunimo grupių ugdyme. Dabartinėje Lietuvos Bažnyčios situacijoje, kurioje trūksta katechetų, o teologijos universitete – studentų, Adelė Dirsytė tampa pavyzdžiu atsidėjimo teologijos pažinimui, bet drauge moko, jog studijos turi būti sujungtos su krikščioniška tarnyste bendruomenei.
- Adelė Dirsytė buvo ateitininkų organizacijos narė, tad beatifikacijos atveju ji taptų globėja ir pavyzdys ateitininkams, kurių Lietuvoje yra keli tūkstančiai ir paskatintų uolesnį ateitininkiško siekio „visa atnaujinti Kristuje“ įgyvendinimą.
- Esant iškreiptai moteriškumo bei moters vaidmens visuomenėje sampratai, kuomet radikalusis feminizmas moterį kviečia atsisakyti savo moteriškumo bei motiniškumo, o populiarioji kultūra moterį nuvertina iki lytinio potraukio patenkinimo objekto, Adelės Dirsytės, kaip aktyvios moters katalikės veikla, būtų pavyzdys ir parama krikščionėms moterims.
- Jos metai tremtyje liudija kiekvienam Lietuvoje vargstančiam ir kenčiančiam žmogui viltį neužsidaryti nusiminime, neišsigąsti ir nepasiduoti, bet kiekvienu, net ir žmogiškai sunkiai pakeliamose aplinkybėse, su malda žvelgti į priekį krikščioniškos dvasios atnaujinimo siekyje. Šių dienų Lietuvos situacijoje, kuomet eskaluojamos totalitarinės grėsmės, Adelė Dirsytė tampa pabrąšinimu ir puikiu laikysenos pavyzdžiu tokiose situacijose – kaip ir pal. Jurgis Matulaitis, ji vadovavosi šūkiu *nugalėk blogį gerumu*.

- Adelės Dirsytės beatifikacijos bylos pradėjimo iškilnėse J. E. Arkivyskupas Sigitas Tamkevičius kalbėjo: „Šiandien mūsų tautiečiai yra tarsi primirę, kuo alsavo totalitarinė sistema, naikinusi tokios taurios dvasios žmones kaip Adelė Dirsytė. Daugelis, pasitaikius gyvenimo sunkumams, dejuoja, o kai kas net ilgisi praėjusių laikų. Šiandien mūsų kankinė, kaip ir anuomet eidama Kryžiaus kelią, kviečia mus ne kerštui ar neapykantai, bet susimąstyti, kad tikras gyvenimas statomas ne ant melo ir neapykantos, o ant uolos, kuri yra Jėzus Kristus. Su Juo mokytoja nepalūžo sunkiausių išbandymų dienomis, su Juo ir mes nugalėsime dabarties sunkumus

O ką mes šiandien pasirinktume? Turime laisvę. O gal geriau neapsiriboti tariama laisve ir ieškoti tikrosios, kuri išsiskleidžia dora ir dorybingu gyvenimu? Šioje srityje Adelės žodžiai ir auka itin aktualūs šiandienai. Jos meilė Lietuvai - gailėstingumo liudijimas.

Adelės malda

Marija, Tavo gailėstingumo šaukiuos... Marija, nuliūdusiųjų linksmintoja, paguoski krauju ir ašaromis apšlakstytos žemės vaikus, paguoski tremtinius, paguoski ir mūsų širdis, pilnas ilgesio, kančios ir vargo. Marija, maldauju pagalbos Tėvynės gynėjams, maldauju tikro poilsio gyvybę paguldžiusiems už savo žemę, maldauju taikos ir ramybės savo kraštui ir išvargusiam pasauliui. Marija, keliu savo nuvargusias rankas į Tave ir maldauju atleidimo savo ir saviškių ydų, klaidų, netobulumų ir nuodėmių. Amen.